

Brandval
* Stiftet *
1983
Historielag

Brandvalitten

Bøndernes Hus - Brandval Samfunnshus

Nr. 2 Mai 2009 25. årg.

Brandvalitten

Medlemsblad for Brandval Historielag

INNHold

Takk!

av *Halvor Noer* s 2

I gang som ny leder

av *Terje Hauger* s 3

Vais

av *Dagfinn Olsen* s 4

Brandval Husflidslag

av *Eva Nygård* s 9

Skoleavslutning

av *Arne Buserud* s 10

Bøndernes Hus historie

av *Halvor Noer* s 11

Kåseri av Storbråten

av *Ole Erik Ruud* s 12

Momemter – årsmeldinga

av *Halvor Noer* s 14

Feil i Finnskogboka?

s 15

Referat fra årsmøtet

av *Jan Hokaasen* s 18

Terje Sternberg til minne

av *Halvor Noer* s 18

Brandvalboka Finnskogen s 18

Bøker med mer til salgs s 19

Hvem er dette? s 19

Ord og uttrykk

av *Tor Aarstad* s 20

Arrangementer s 24

Redaksjonen:

Redaktør: Tlf.

Halvor Noer 62 82 63 51

Ruth Ruud 62 82 64 17

Ole Erik Ruud, lay out 62 82 61 11

Terje Hauger 62 82 55 34

Ole Lunder, annonser 62 82 66 22

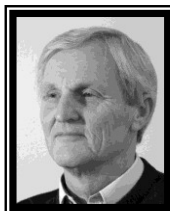
Trykk:

Vinger Trykkeri A/S 62 81 97 00

Framsidedeilde: Brandval Samfunnshus

Foto: Ole Erik Ruud

Noen ord fra lederen:

Takk!

I seks år har jeg skrevet lederens spalte i Brandvalitten. Nå er det slutt på det, men jeg holder fram som redaktør.

Det har vært seks meget interessante år i samarbeid med mange positive medlemmer i Historielaget. Det har vært travle tider. Mange

sier det er gjennom høy aktivitet en får kvalitet på pensjonist-tilværelsen. Slik føler jeg det også.

Virksomheten i Historielaget vårt har økt med årene. Jeg måtte erkjenne at jeg nå i 70-årene må begynne å begrense aktivitetsnivået noe og kastet derfor inn håndkledet som leder.

Redaktørjobben utgjorde dessuten halve tidsforbruket mitt i Historielaget i fjor. Mange ugjorte oppgaver har jeg i lengre tid satt på vent, så jeg skal nok få tiden til å gå.

Jeg er meget takknemlig for disse årene og vil anbefale alle ferske pensjonister å bruke tid på lokalhistorien.

Seks år er jo en passende åremålsperiode. Nå vil det være sundt for Historielaget å få inn en ny leder med nye ideer.

Terje stiller med blanke ark. Men han har sterke røtter i Brandval og har pleid kontakten med hjembygda i alle år siden han reiste ut etter gymnaset. Se Terjes egen orientering på neste side.

Jeg syns det er artig at vi kulturkonservative lokalhistorikere har fått hjem en person med så god kompetanse. Er det ikke nettopp det dagens politikere arbeider så hardt for?

Terje ber om å få støtte fra medlemmene i dette arbeidet. Det er jeg sikker på at han vil få. Jeg ønsker lykke til.

I dette nummeret av bladet vil det naturligvis bli mye stoff fra årsmøtet. Vi har en leseverdige artikkel om det sagnomsuste, nedlagte finnetorpet Vais. Vi har et oppslag om Brandval Samfunnshus som også står i fare for å bli nedlagt.

I juni møtes vi på Tundag. Der skal vi blant annet hedre Oskar Aamodts minne med mye trekkspillmusikk.

Hilsen *Halvor*

I gang som leder

av Terje Hauger

Jeg ble født 05.11.1942 og vokste opp på Sønsterudbråten, midt mellom Roverud og Skinnarbøl. Etter 7 år på Brøderud skole ble det realskole og gymnas på Kongsvinger før turen i 1962 gikk til Trondheim og studier på NTH (nå NTNU) på Bygningsingeniør – avdelingen. Her giftet jeg meg i 1965 med Torun fra Drammen som studerte biokjemi, også på NTH. Etter studiene bosatte vi oss i Drammen og ble boende der til 1. oktober 2008. Vi har to barn, og til nå, to barnebarn, som er bosatte henholdsvis på Stord og i Bristol, England.

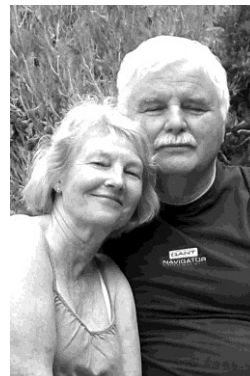
Jeg har jobbet hovedsakelig i kommunal og statlig virksomhet, bortsatt fra åtte år i det private næringsliv. I de siste 13 år av mitt yrkesaktive liv var jeg ansatt ved hovedkontoret i NSB Bane, som senere ble til Jernbaneverket, hvor jeg de siste par år arbeidet med å få på plass en plan for museumsjernbaner i Norge.

Hobbyer

Jeg begynte i Brøderud Skoles Guttemusikk i 1953. I Trondheim ble det storbandsmusikk i 4 år og jeg har vært hornist i Drammens Byorkester siden høsten 1968. Ellers har jeg drevet med jakt siden tenårene og litt som aktiv skytter. Orientering, turlangrenn og sykkel er aktiviteter som jeg har vært innom i en del år. Men i de siste 22 år har jeg drevet med fallskjermhopping og er fremdeles aktiv.

Hvordan jeg ble leder i Historielaget

Jeg har vært medlem av Brandval Historielag i en del år, og etter at vi i 2008 flyttet til hjemstedet mitt, Sønsterudbråten, hadde jeg som intensjon å engasjere meg mer aktivt i laget. Når jeg så mottok en forespørsel fra valgkomiteen om å stille som varamann til styret for 2009, så jeg det som en fin anledning til å lære Historielagets virksomhet å kjenne. Men slik skulle det ikke gå! Kvelden før årsmøtet ringte Halvor og sa at nå var det delvis krise fordi det ikke hadde lyktes å finne noen som var villig til å ta over ledervervet. Etter en lengre samtale lot jeg meg overtale til å gjøre et forsøk. En stor del av årsaken til dette var også at det i laget er kompetente, selvgående grupper som jobber med det som er Brandval Historielags kjernevirksomhet og at det i styret sitter oppgående personer med lang erfaring. Men – læringskurven blir nok noe brattere enn det jeg i

Torun og Terje Hauger

utgangspunktet hadde forestilt meg! Og som jeg sa på årsmøtet – jeg er avhengig av hjelp og støtte og at gruppene og medlemmene sier fra om det er noe jeg må, skal og bør gjøre eller ikke gjøre.

Planer

Foreløpig har jeg ikke tenkt dype tanker om lagets videre framtid, men at det blir noen store omveltninger virker lite sannsynlig. De prioriterte oppgavene vi har foran oss er nedfelt i Virksomhetsplanen for 2009 som ble vedtatt på Årsmøtet. På Skineb har arbeidet med å utvide møterommet høyest prioritet. Det er etter min mening viktig å gjøre oss ferdig med en oppgave før vi tar fatt på en ny. Og vi skal heller ikke ”brenne ut” ildsjelene våre!

Brandvalitten er vårt viktigste ansikt utad, og vi er så heldige at Halvor holder i spakene her. Likeledes er Årskalenderen viktig for Historielaget og må videreføres.

Jeg går ikke nærmere inn på det verdifulle arbeidet de enkelte gruppene gjør. Registrere, dokumentere og bevare er stikkord.

Brandvalboka – Finnskogen ble ferdigstilt i fjor, et imponerende arbeid! Allerede tidlig i 2009 har den nye bygdebokkomiteen med Arne L. Hanestad i spissen startet arbeidet med Brandval Bygdebok – Hokåsen. Spennende! Styret har besluttet at minnegaven som Historielaget fikk i forbindelse med Terje Sternbergs bortgang, kr.12.450,- skal gå til arbeidet med bygdeboka.

Som tidligere nevnt er jeg avhengig av hjelp og støtte, noe jeg får både fra styret og gruppene, men også synspunkter og ideer fra medlemmene forøvrig er svært velkomne!

Bestefar Andreas Vais

En samtale med Martin Arvetorpet i Mengkroken

av Dagfinn Olsen

I den nye Brandvalboka om Finnskogen står det:
Andreas Hansen fra Tomteberget, Austmarka giftet seg i 1882 med Maren Johannesdatter fra Abrahamstorpet, Varaldskogen og flyttet hit omkring 1893 etter først å ha bodd på Tomte-berget, Austmarka.

”Flyttet hit” vil si at han flyttet til finneboplassen Vais som da hadde ligget ubebodd i antagelig 30-40 år og kun vært brukt som seter.

Dagfinn Olsen f. 1942

som, selvfølgelig med de mål som en da vurderte som velstand.

*Andreas Hansen (1859-1942)
 og Maren Johannesdatter (1858-1940)*

I den gamle Brandvalboka beskrives Andreas slik:
Andreas var en ivrig jeger, og mang en hare og fugl falt for hans skudd. Han hadde også en flink elghund og mange var de elger han jaget fram til postlinja. Han elsket jorda og la mye ny jord under plog. Det ble omsider et småbruk på 24 mål. Andreas kunne litt av hvert ellers også. Han var tømmermann, smed, slakter og ikke så lite av en dyrlege.

Vi ser at Andreas var i besittelse av mange ferdigheter som var viktige for å kunne få til et levebrød på en plass som sannsynligvis ikke var i den beste forfatning, da han og familien kom til Vais. Etter hvert ble Vais et ”velstandsbruk”, det har jeg selv hørt eldre nede i bygda omtale Vais

Martin Arvetorpet (f. 1925) på elgpost

Andreas var bestefar til Martin Arvetorpet i Mengkroken. Som smågutt var Martin mye i Vais

om somrene i skoleferier. Jeg jaktet elg med Martin i nær 30 år på Lystadskogen og hørte i koia om kvelden en del episoder fra hans tid sammen med bestefar. Min interesse for Vais og de øvrige finneboplassene på Lystadskogen

(Raisky, Borketorpet og Lystadberget) ble heller ikke mindre da også Alf Vais (1901-1987), som var sønn til Andreas og siste bruker på Vais, var med i samme jaktlag og kunne fortelle mye fra den "gamle tida."

Dessuten må jeg bekjenne at jeg tidlig stiftet bekjentskap med disse finneheimene, da jeg var med i en skogkulturgjeng som plantet igjen Raisky i 1960.

Finnegenerasjonene på Vais

Vi får også ta et historisk tilbakeblikk over de finnegenerasjoner som bodde på Vais.

Opplysningene har jeg hentet fra den nye Brandvalboka som er imponerende detaljrik når det gjelder navn og slekter.

Antagelig var det Pål Andersen Vaissinen (ca1665-1720) som ryddet plassen. Pål, som er bedre kjent under navnet Vais-Pål, var en kjent sagnfigur som hadde kjempekrefter og var visstnok også "litt av en trollmann", som det er beskrevet. Sagnet om Vais-Pål er nok medvirkende til at Vais som finneboplass historisk er mer framtrædende enn de fleste andre plasser i samme kategori på Brandval Finnskog.

Vais ble antagelig ryddet rundt århundreskiftet 16-1700. I alt bodde det her 4 generasjoner av Vaissinen-slekta fram mot 1850-tallet. I den siste generasjonen var det en del tragedier som endte med at kona ble stanget i hjel av en okse i 1846.

Den nye Brandvalboka beskriver det slik: *Vais ble nok øde etter denne familien og var ikke med på tellingene verken i 1865 eller 1875.*

Fram til ca1893 da Andreas Vais (Hansen) flyttet hit fra Tomteberget, ble visstnok Vais brukt som seter.

Andreas var 34 år gammel da han flyttet til Vais med kone og 5 eller 6 barn (barn født i flytteåret 1893). Vais har aldri vært selveierbruk og da Andreas flyttet hit var det ennå husmannsplikter som etter hvert opphørte.

Etter Andreas var det den yngste sønnen Alf som drev bruket fram til 1956, da han flyttet til Mengkroken. Under flyttingen fikk Alf besøk av Nitahå-Jussi i forbindelse med innspillingen av filmen Finnskog og Trollskap. Jeg synes det er

fint at plassene Vais og Raisky, slik de framstod på den tiden, er forevige gjennom denne filmen. Vais ble plantet igjen tidlig på 1960-tallet.

Vais i Martin Arvetorpets barndom

For å friske opp litt i hukommelsen fra tidligere fortellinger fra Martin og Alf og for å få vite noe mer om Martins barndomsminner fra Vais, tok jeg meg en tur til Mengkroken - til Martin og Gulborg (født Raisky, se artikkel i Brandvalitten nr. 4 2006).

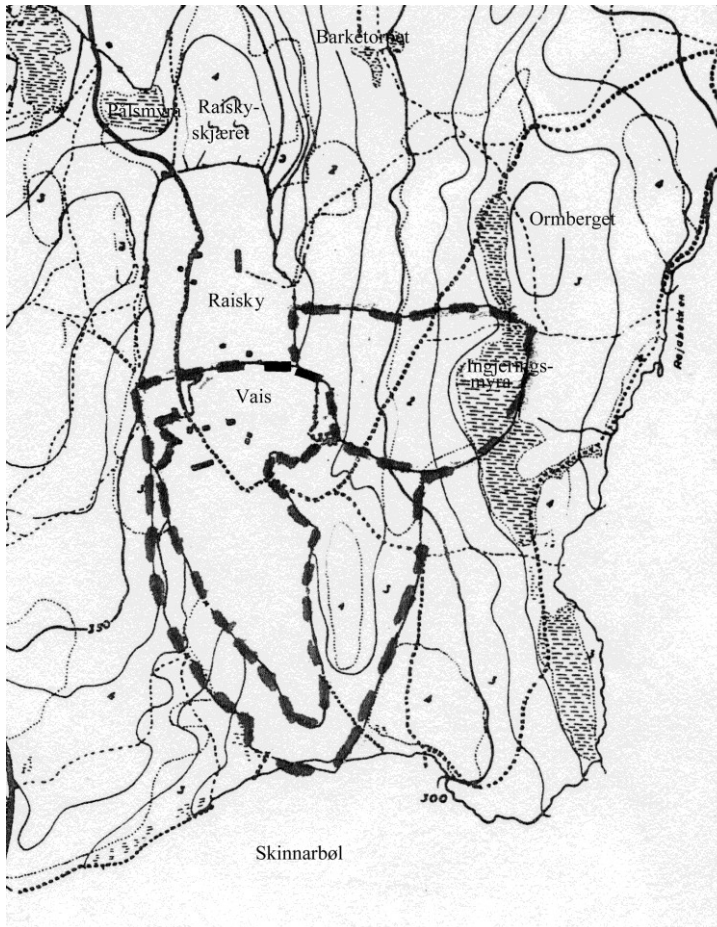

Flyfoto fra Vais

- Det var mange hus på Vais, Martin. Jeg var der i sommer (08) og målte opp tomtene som er det som synes i dag. Jeg kom til 9 bygninger og totalt noe over 500 m2 grunnflate.

- Ja, og mange av disse ble nok satt opp av bestefar. Jeg vil vel tro at også bolighuset som var nokså stort ble satt opp av han, for det var jo slik at ystehuset som sto like framme ved kjerre-vegen, ble kalt gammelstugua. Det kan jo tyde på at det var her de flyttet inn og at dette var det opprinnelige bolighuset til den tidligere finne-slekta. Ellers var det bu og jordkjeller og stor låve med fjøs og stall i samme bygning, og bestefar hadde også smie. Det var nok en jobb bare å holde ved like, særlig takene som på den tiden var stikker. De hadde da også en felles stikkhøvel i Vais og Raisky som det fortsatt står rester av "inni storskogen".

- Når du prater om vedlikehold, Martin. Tenk på alle skigardene. Jeg har sett på et gammelt skogskart over Lystadskogen og funnet ut at det var 2700 m med skigard til Vais og i tillegg et felles gjerde med Raisky ned til den såkalte Inngjerdingsmyra på 800 m.

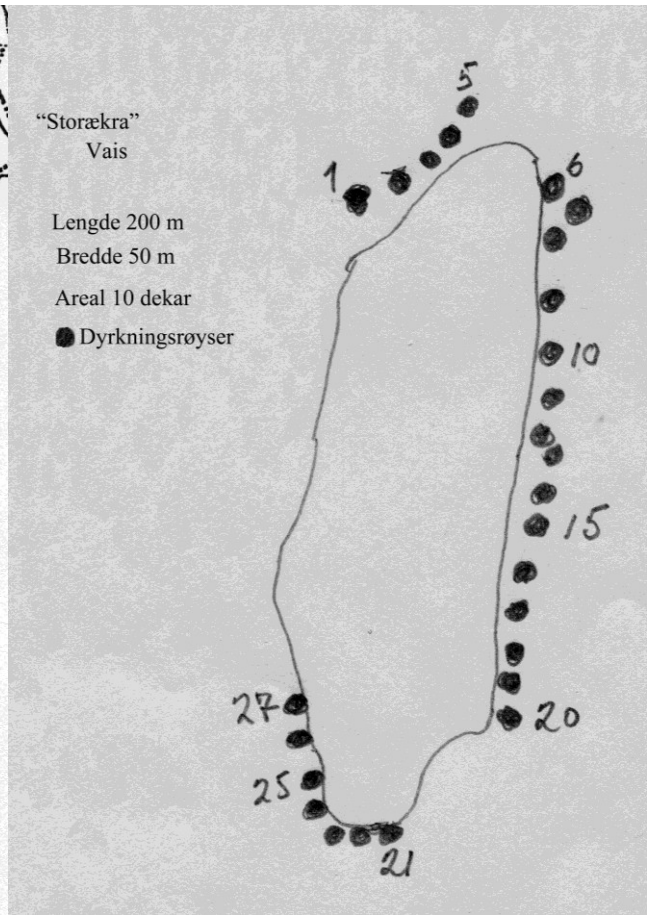
*Gammelt kart over Vais og Raisky.
Stiplet linje viser skigardene rundt Vais.*

- Det husker jeg godt hva det var for arbeid. Bestefar gikk mesteparten av sommeren og reparerte skigard på sine eldre dager. Det var jo en skigard rundt innmarka og en rundt hamnehaget. Det går jo også tydelig fram av kartet ditt.

- Og det var ikke slike "pynteskigarder" vi ser nå til dags. Jeg kom over en artikkel i et skogbrukstidsskrift som ble skrevet i 1909, signert Indlandspostens faste medarbeider. Her står det i et avsnitt, Martin: *Apropos – Sløseri med Trævirke, er det ikke gudsjammerlig en Ødelæggelsens Vederstyggelighed med alle disse svære og loppetætte Skigarder her i distriktet?* Også den gang var det flere måter å se det på.

- Vi har begge hørt, Martin, i koia under elgjakta, at din onkel Alf syntes det var sårt å se at "Storækra" ble gjenplantet.

- Det kan jeg godt forstå med de minnene han hadde fra den tiden, da faren sto tvekroket og jobbet med stubber og stein på dette jordstykket. Det ble etter hvert 10 mål, og det var jo en betyde-lig økning av dyrket mark som fra før var 14 mål.

Dagfinns skisse over Storækra. 27 steinrøyser er avtegnet og inneholder anslagsvis 1000 tonn stein!

- Da skal jeg fortelle deg, Martin, at jeg har målt opp steinrøysene, i alt 27 stk rundt Storækra. At Alf hadde sett faren mye nede på dette stykket, kan jeg skjønne, da jeg med fare for å snuble i egenvekt og nuller finner ut at han med bare håndkraft har flyttet en million kilo med stein for å bryte opp et areal som dagens jordbruks-redskap nesten har problemer med å snu på!

Martin og jeg filosoferer litt over dette emnet og kommer til at storækra tross alt ble brukt i ca 50 år og var et vesentlig tilskudd for å øke mat-produksjonen som jo var det viktigste på den tiden. Og da plassen ble fraflyttet, var det ingen annen fornuftig løsning enn å plante igjen med gran for å unngå at mindre verdifulle treslag etter hvert tok overtaget.

Martin og jeg prater litt om husdyrholdet og spesielt geiteholdet som var vanlig på disse heimene oppe på berget her. Jeg har også hørt at geitosten til Maren Vais var viden kjent og ettertraktet.

Geiteholdet var heller dårlig likt blant de som tenkte skogbruk, da beitingen var hard mot ung-skog av gran. Alf fortalte om konfrontasjoner om dette emnet, men vi som opplevde Alf vet at han kunne si ifra i klartekst. Martin og jeg får oss en god latter, da vi frisker opp igjen Alf`s hete diskusjoner, som han med stor innlevelse kunne fortelle om.

- Og du syntes det var stas da du ble sendt fra Arvetorpet opp til Vais om sommeren?

- Åja, det var morosamt å gå sammen med gamlegubben der oppe på Vais om somrene. Jeg husker spesielt at jeg var med han og brente tjyru i jerngryte. Jerngryta ligger i småskogen nede i haget enda. Tjyrua var nødvendig til impregnering - særlig av redskap og skotøy.

Jakthistorier

- Bestefar var ivrig jeger og han lærte meg

- Jo, det var slik at bestefar også før sine eldre dager hadde svært dårlig hørsel. Dette var plagsomt da haralosen gikk og Alf måtte ofte som smågutt være med å peke i retning av losen, slik at gubben kunne være forberedt. En gang skjøt han bom på haran og med munn-ladning tok det litt tid å lade om. Her fortalte da Alf at da hunden kom losende, fikk den beskjed av gubben: "Sett deg der nå!" Lydig satt hunden og ventet til ladeoperasjonen var unnagjort, og så kom ordren: "Nå kan du klemme på att!"

- Vi må da nesten tru på dette, Martin, for også jeg har hørt den flere ganger, og han brukte jo å avslutte med: "Detta er så sant som det je`sitter her!"

- Ellers hadde jo bestefar noen fysiske "skavanker" etter sin omgang med våpen og vilt. En tommeltott var borte. Det var en rev som tok

Lystadskoglaget på elgfall ved Langmyra i 1981.

Fra v. Martin Arvetorpet, Alf Vais, Kjell Hauger, Dagfinn Olsen og skytter av 12-taggen: Reidar Bråthen.

hvordan en satte snuru for storfugl. Med mye storfugl som på den tiden, var snurufangst bra matauk.

- Det er jo en del jakthistorier etter bestefaren din. Vi har da under elgjakta hørt Alf fortelle noen også. Vi får friske opp den hare-jaktepisoden.

den da han stakk handa inn i ei steinur for å dra ut reven som han trodde var død etter et skudd. Men det var Mikkell ikke!

En annen historie som kunne fått enda mer tragiske følger, var under potetopptakinga en høst. Han hørte en orrhana som satt og spilte oppe på berget og tok med seg munnladningen for å prøve

den. Men han kom ikke på skuddhold og satte bare geværet fra seg ved trappa, da han kom ned igjen. Senere da han skulle ta med munnladningen inn, tok han den i løpet. Hanan kjekte i trappa og skuddet gikk i brystet på bestefar. Det ble doktor-skyss med lang og dårlig veg, men gubben over-levde. Skuddet hadde nok gått langsmed kroppen på et vis. Jeg kjente på brystet hans flere ganger som smågutt og det var akkurat som å ta på ei nålepute!

- Jeg har målt på kart jeg, Martin. Det ble en tur på ca 15 km etter skogsstier nattertid. Jeg husker jeg spurte Alf om det var slitsomt. Svaret var som ventet: han slo ut med armene og sa at "det kostet meg ingenting den gang!"

- Kan du diktet som Einar Seterlien(1919-2004) i Sørroa har skrevet om Vais du da, Martin?

- Jeg har jo hørt det opplest og kan vel noen linjer også, men det er så mange vers at jeg

Jaktlaget fra 1925-30 har kjørt elgen fram til Langtjernet. Fra v. Ole Langtjernet, Karl Langtjernet, Berg, Alf Vais Ole Tomteberget, Erling Raisky, Andrerass Vais, Sverre Mengkrog, Helge Brøderud, Georg Stensbøl, Morten Rudshagen, Ole Kristian Brøderud. I gangen skimtes Hanna Langtjernet – mor til Ole

- Ellers var det vel i jaksammenheng som elgjeger og hundkar han var mest kjent?

- Da får vi vel nevne elgfallet på Skjørmyrene ved Bruntjærnsstein som Alf fortalte noen ganger. Da laget bestefar var med på hadde felt elgen, kom nabolaget og gjorde krav på den. Det var jo forfølgelsesrett den gangen. Dette måtte være i 1917, for Alf sa at han var 16 år. Tvisten endte visstnok i rettsapparatet og nabolaget vant. Men tilbake til selve elgfallet. På grunn av uenigheten ble lagene sittende med varme i hver sin furuhole. Det tok slutt på medbragt utpåkvelden. Da fikk Alf beskjed av bestefar om å løpe til en nærmere angitt boplass for å hente nye forsyninger. Det var en lang tur nattertid, men varene ble bragt tilbake. Hvor lenge lagene ble på plassen, hørte vi ikke noe om.

husker ikke alt.

- Einar var med i skogkulturgjengen da vi lå på Raisky og plantet. Kanskje var det da han ble inspirert til å skrive diktet? Det er i alt 16 vers, men vi kunne jo avslutte her med å lese det første og det siste som for så vidt fanger ytterpunktene i historien om finneboplassen Vais. De lyder slik:

Det ligger en plass bort på Lystadskog
inn i Finnskogens ville trakt
Der gikk det finner og dro en plog
Brente bråter og sådde rog
Men drev mye med jakt

Nå er den borte, heimen på skogen
og brennesla vokser der huset sto
og på ei steinrøys ligger den plogen
som finner engang gikk der og dro

Brandval Husflid- og håndverklag

ved Eva Nygård, leder

På kveldsåpent 5. februar orienterte Eva om Husflidslaget. Det var få tilstede, så vi tror flere er interessert i å lese om hvordan de har ordnet seg. Red.

Eva Helen Nygård

Brandval Husflid- og håndverklag ble stiftet 19. april 1994, så vi fyller 15 år i år. Initiativtager var Jan R. Dahlin.

Tilholdssteder

Vi hadde først våre møter på Brandval skole en gang i måneden, noe vi damer syntes var for sjelden. Etter noen år på skolen fikk vi leie et bedehus i Vestroa. Det ble litt tungvint. Så havnet vi i butikken hos Sjørbotten. Der hadde vi møter hver mandag og utsalg hver lørdag. For vel 4 år siden flyttet vi inn i Gammelstun på Bygdetunet, Skineb.

Medlemmer

Vi er et lite lag – nå med bare 22 medlemmer. En periode var vi faktisk over 100. Men vi håper at

Fra.v. Thorbjørg Rudseter, Else Marie Moe og Eva Helen Nygård i de nye Skitnebstakkene

flere vil være med. Vi treffes på Tunet hver mandag fra kl 18.00 – 21.00, og en gang i måneden har vi et tema.

Kurs

Av kurs er det blitt mange opp gjennom åra. Bl. a. flere treskjæringskurs, veving og nisser. De mer spesielle er knipling – hardangersøm – nupereller – engelsk broderi – sprang (firfletting eller telemarksbinding) og kontstrikking.

Vi har hatt 2 store sykurs. Det ene var Solør – Odals hverdagsbunad med 12 deltagere. Det andre kurset var syng av "Skitnebstakken" – også med 12 deltagere.

Vi har også holdt kurs for barn, og vi har sydd nye gardiner til Brandval skole. Det ble over hundre gardinlengder + en del kapper. To vever har vi og i drift og flere blir det.

Vi har gjort unna det første kurset for i år og det var å sy handlevesker. Plastposen skal jo bort, og bæreveksene er å få kjøpt på Tunet. Det andre kurset er også snart ferdig. Det er hekling av grytelapper med dukkeansikt, slik vi husker dem fra 50- 60-åra. Til høsten har vi følgende kurs: Kontstrikking, Voksmaling og Broderi. Interesserte kontakter Gunn-Britt på tlf. 48 10 06 15.

Treskjæring

Vi ønsker også at treskjærerne finner veien til Tunet etter hvert. Grisehuset blir gjort i stand til det bruket. Høvelbenker har vi jo. Vi har hatt henvendelser fra interesserte som kan tenke seg å være med på treskjæring.

Litt om økonomien

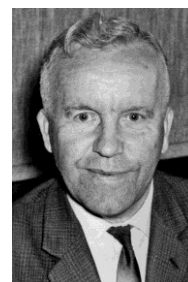
Inntekter får vi fra loddsalg – julemesse – åpen dag i juli – provisjon av salg – medlemskontingent og kursavgifter. Vi får kursstøtte fra Folkekulturforbundet. Derfor må alle våre kurs godkjennes der - både kursplaner og lærer. Vi må jo få inn penger til bl.a. husleie. Hvis noen vil være med på våre kurs, så er det fullt mulig, ingen trenger å være medlem for å delta.

Vil noen besøke oss på mandagskvelder, er dere velkommen til kaffe og en prat med eller uten håndarbeide. NB: Vi har åpent hus 4. juli kl 12.00– kl 16.00.

Lykke på ferden

av Arne Buserud

Kjell Arne Bukaasen hadde en artikkel om lærer Arne Buserud i Brandvalitten nr. 4 2008. Han var lærer på Bånerud skole fra 1929 til 1935. Ved skoleavslutningen på Bånerud i 1935 leste han opp denne hilsen til sine elever. Den ble publisert i Kongsvinger Arbeiderblad 27. april 1935. Red.

Arne Buserud 1906-1974

Timen er slått, vi er ferdig med saken,
punktum for skolen er eksamensdagen;
boken blir lagt på den vanlige plassen,
og så blir det stille og tomt her i klassen.

Vi håper det vesle de lærte her inne
må være et lys som i mørket vil skinne
og sprede mer varme og sol over heien
og være til nytte og glede på veien.

Vi bærer vel alle en drøm i vårt sinn,
det er drømmen om fremtidens år,
for alt som er vakkert det fanger den inn,
den er gjenspeil av solflom og vår,
Vi drømmer om lykke, om rikdom og slott,
vi drømmer om alt som er stort og godt;
men alle med visdom og erfaring vet
at motganger møter vi, store og små,
at livet vi lever er virkelighet,
og himmelen er ikke bestandig så blå.

Uværet raser – og regnskuren slår imot rute,
det stormer på havet, det suser i skogen,
mor gråner i slitet, far svetter bak plogen,
- det er ikke gull alt som glitrer der ute....
Og så vil du stanse – og spørre igjen:
Men drømmen jeg hadde, hvor blev det av den?
Da blir de sanne, de bitre ord:
Det går aldri slik som vi tenker og tror.

I diktet til dere jeg gjerne vil flette
et alvorlig ord – som i korthet er dette:
Alt hva de vil at de andre skal gjøre mot dere,
det gjør de med glede mot dem;
den lære er sannhet – og vei langt mere
enn gullet som graves fra grubene frem.
Vær ikke for streng, - det er alltid det beste,
Men hjelp hvad du kan blant de arme og små,
vær heller for mild enn for streng mot din neste,
det er bedre å ta imot slag enn å slå!
I alt hvad vi tenker, i alt hvad vi gjør,
så feier vi først for vår egen dør,
vi står oss på det,
vi er ikke født for å sable vår neste ned!

Men kast deres blikk ut mot verden i dag,
de vil finne at land står mot land,
det rustes til krig i det villeste jag,
det er ufred mann mellom mann.
Men snart er det de som skal svinge på hjulene,
snart er det de som skal jevne ut hulene;
det er de som bestemmer hvad fremtiden blir,
det er de som bestemmer hvad fremtiden gir.
Vær med og trygg freden land mellom land,
vær med å bygg freden mann mellom mann.

Så gryr det av dagen med sol over fjellet,
det jubler i luften – og himlen er blå;
det risler av bekker – i bakkehellet, -
som feier vekk sne som er skitten og grå.
Og de står og venter, mens vinteren flyr,
og ser op mot himlen, når vårdagen gryr.
De står der og venter – har sikkert planer og mål,
men kampen er hard for det daglige brød, -
det hjelper så lite om viljen er runnet av stål.
Tusener av ledige hender står løftet
og ber om snart å få slippe til,
men ingen dem kommer og henter.
De stiller i køen – øker den flokken – som venter
.....

Men tider skal komme – og det vil vi håpe på,
at tider som kommer blir bedre enn de vi har nå.
Årene går – daglig går ungdommens krefter til spille.
Ja, måtte den flokken som ingenting har å bestille
få bruke de krefter de har,
til nytte for landet, til glede for mor og for far.
Og de, jenter, finner frem rokken til mor
og karder og bitter og spinner,
og de, gutter, pløier den gamle jord
og harver og sår, vår etter vår;
i kampen mot stubber og steiner de vinner,
og snart ligger akrene gule og skinner ----

Fortsettelse nederst på neste side

Bøndernes Hus – Brandval Samfunnshus 1932 – 200?

av Halvor Noer

Bøndernes Hus ble innviet 9. oktober 1932. Norges Bondelags formann, Johan E. Melbye, holdt innvielsestalen. Sentrale personer ved bygging av dette huset var Arnt Børresen og Ragnvald Jahr. Bøndernes Hus ble organisert som et andelslag. Arkitekt Hustad ved Bøndernes Bygningskontor tegnet huset. Paul Flygind utførte murerarbeidene for kr 1400. Olaf Pettersen oppførte huset for kr 3 500. Roverud Trevarefabrikk leverte dører og vinduer og Aksel Rymoene fikk anbudet på elektriske installasjoner for kr 520. Det ble gitt gratis tømmer til huset som ble oppført i bindingsverk. Byggeomkostningene kom opp i kr 21.099,54. Dette var et stort løft i økonomisk vanskelige tider.

Driften av huset

Et driftsstyre tok seg av daglig drift. Mange brandvalitter har gjennom årene lagt ned et stort arbeide for å få dette til å fungere. Lengst fartstid som formann i Husstyret hadde Arnt Børresen 12 år, Gustav Foseid 8 år, Bjarne Jahr 9 år, Kjell Arne Bukaasen 7 år og Jens Erik Olafsbye 9 år. Som drivere av huset har det vært spesielt mange dyktige kvinner. Av de som har stått på lengst nevnes Amalie Simenstad i 13 år, Bertha Hexeberg i 13 år, Karen Moss i 7 år og Laila Trøhaugen i 15 år.

Aktiviteter

Huset har gjennom årene vært mye brukt som et populært forsamlingslokale. Mye møtevirksomhet har vært lagt dit. Bondelaget hadde lenge sine tradisjonelle bondelagsfester med stor deltagelse – spesielt på 50-tallet. I 1955 var det 195 deltagere på bondelagsfesten.

5. dags-festen i jula har lange tradisjoner. Lokalene har alltid vært mye benyttet til minnesamvær etter begravelser. I senere år har Brandvaldansen hatt fast tilholdssted i Brandval Samfunnshus.

Vankeligheter med økonomien

Alle andelene ble overdratt Brandval Bondelag i 1954. Det var ofte dårlig økonomi i Bøndernes Hus. I 1974 kom bingodriften i gang. Dette var et samarbeid med Brandval idrettslag, og inntekter/utgifter ble delt likt. Bingo ga nærmere kr 28 000 i overskudd første året. Bingo gjorde det økonomisk mulig å foreta omfattende oppussingsarbeider. Fra 1987 overtok

idrettslaget bingoen alene.

Det har vært et kontinuerlig vedlikehold av huset.

Av de senere restaureringer nevnes: En større oppussing av Storsalen i 1982. En stor ominnredning og fornying av kjøkkenet i 1984-85.

Bondelagets medlemmer var bosatt over hele Brandval. Andre forsamlingshus lå nærmere for mange av dem. Med dårlig økonomi og mindre delaktighet fra medlemmene ble det vurdert en ny organisasjonsform for drift av huset.

Stiftelsen Brandval Samfunnshus

På et ekstraordinært årsmøte i 1989 ble det vedtatt å danne Stiftelsen Brandval Samfunnshus.

I vedtektene står det at tomten eies av Brandval Bondelag, men at bygningsmassen overføres Stiftelsen for kr 1,-. Oppløses Stiftelsen, tilfaller all bebyggelse tomteeieren, vederlagsfritt.

Da Stiftelsen ble organisert i 1990 møtte det representanter fra 4 av de 10 lag/foreninger som var invitert. Det har vist seg at heller ikke stiftelsesformen er enkel i praksis.

Hva nå?

Nå viser det seg vanskelig å få til en drift av huset som er bærekraftig. De driftige damene, som så på denne driverjobben som en livsstil, er ikke der lenger. For tiden er det "time out" på Brandval Samfunnshus.

Trekløveret Børre Børresen, Svein Erik Jahr og Jens Erik Olafsbye ser etter løsninger. Si fra til en av disse, hvis dere har gode ideer.

Et salg til for eksempel lagerbygg høres ikke bra ut!

Fortsettelse fra forrige side

Og så er de ferdig med barndommens år,
og skolen er snart blitt et minne,
men la dette minne – mens årene går –
få lov til å leve og skinne.

Våren og sommeren er alltid kort,
løvet og blomstene blekner så fort.....
I dag skal den skilles for alltid vår vei,
de takker for dere, jeg takker for mig,
for alt vi har oplevd her inne.

Nå, viljen er deres, de gjør hva de vil,
men dette mitt ønske det knytter jeg til:
Bli en flokk som gjør godt i verden!
Så ønsker vi konfirmantene: Lykke på ferden!

Referat fra kåseri om Dokumentasjon og bevaring av kulturminner og kulturlandskap på årsmøtet 2009

av Ole Erik Ruud

På årsmøtet i Brandval Historielag den 19. Februar 2009, holdt konservator i kulturlandskap Knut Ola Storbråten et kåseri om dokumentasjon og bevaring av kulturminner og kulturlandskap.

Knut Ola Storbråten startet med å presentere seg selv. Han er Nord-Odøling født i 1974, og hevder litt spøkefullt at han er oppdratt på Odalstunet. Han var ferdig utdannet som sivilagronom i 1999 og var ansatt i Ottadalens forsøksring fra 1999 til 2003. Deretter jobbet han i Sør-Odal forsøksring i perioden 2003 til 2007. I 2007 ble han ansatt i Stiftelsen Kvinnemuseet-Museene i Glåmdal der han skal arbeide som konservator i kulturlandskap, samtidig som han skal være bestyrer ved Odalstunet.

Knut Ola Storbråten f. 1974

Knut Ola påpekte tidlig i kåseriet at han var spesielt opptatt av "sættring". Han beklager at mange setrer forfaller i dag. Selv er han i gang med å restaurere sin egen seter.

Gjersøyenbygningen fra 1837

Ole Erik Ruud f. 1943

På Odalstunet hadde det aldri vært noen bestyrer før Knut Ola kom dit. Han fikk oppgaven med å opprette et kontor og bygge opp en tillit til brukerne av tunet. Hvert år avholdes det ulike store arrangement på tunet: "liv i stuene", "barnas dag", "mattradisjonsdag" og "jul i stuene" som er det siste, og som er kjempekrevenende, men veldig populært. Det holdes mange andre tilstelninger på tunet, både bryllup og dåpselskaper for å nevne noen. På Odalstunet er det mange bygninger å ta vare på. Det er ikke bare Gjersøyenbygningen, men et helt gardstun med husmannsplass, et fredet hus som heter Bakli, ei mølle, ei sag på Slåstad og Sagstua skolemuseum/Sigurd Hoels barndoms-hjem.

Kulturminner og kulturlandskap. Disse to begrepene henger sammen. Allikevel er det viktig å fortelle om det hver for seg. Knut Ola valgte å dele temaet opp i innmark og utmark. Han fokuserte på landbrukets kulturlandskap. Som konservator har han også ansvaret for bylandskapet, men føler at det er landbrukets kulturlandskap han har mest kompetanse på.

I det kulturlandskapet som vi ser i jordbruket finner vi tegn fra tidligere tiders drift, gjennom alle tider, ikke bare fra riktig gammelt av, men også fra den måten vi driver i dag. Kultur-landskapet har gått fra å være et veldig variert landskap med både husdyrhold og åkerbruk til å bli et mer monotont et. Uansett er det viktig å ha fokus på kulturlandskapet for det er det som gjør at det er fint å bo et sted. Det er fint med variasjon, for hvis det bare skulle være skog overalt, ville det være veldig stusselig å bo her. Vi skal være veldig glad for at det har bodd folk her før oss.

Det er veldig spennende med gamle hus og de er absolutt kulturminner. Knut Ola tok for seg hus med ulike bruksområder, bygninger på storgarder, småbruk og husmannsplasser. Tendensen har vært at på gardsbruk er en gått fra mange små og noen store hus til færre og større bygninger. Det kommer av at vi ikke har bruk for alle disse små husene, og hva skjer med dem da? De små husene på gardene er blitt "utrydningstruet". Mange av dem er forsvunnet og mange av dem kommer til å forsvinne. Men hva med den røde låven? Vil den også forsvinne?

Hovedbygningen på en vanlig gard i vårt distrikt er ofte en midtkammersbygning. Den er det mange av. Den er ikke utrydningstruet. Midtkammersbygningen var vanlig på midten av 1800-tallet. På slutten av 1800-tallet ble tømmerbygningen "kledd" og ble påsatt masse Sweiter-stils pynt. Det var den nye stilen som slo til for fullt, særlig i vårt distrikt. Det var utrolig flotte utførelser på utskjæringer på inngangene. På storgardene var det en mer striglet form for midtkammersbygning i empirestil tidlig på 1800-tallet. Svalgangshusene var et slags blaff fra renessansen. På 1820-tallet var det mange som fikk det for seg at de skulle ha svalgangs-bygninger, men de var svært upraktiske og de fleste ble "sydd inn".

Skjeppestadbygningen, en svalgangsbygning.

Knut Ola viste et par hustyper fra småbruk og husmannsplasser, de såkalte innhus til forskjell fra uthus. Det siste med akershusisk grunnplan. Deretter viste han et steinfjøs. Like ofte ble fjøset bygd i tømmer i vårt distrikt. Det frittstående fjøset er kanskje det huset som det er igjen minst

av. I tømmerfjøsene ble det ofte kondens og fjøset ville råtne etter hvert. Derfor er det gjerne steinfjøsene som står igjen.

Låven, hva med den? De gamle tømmerlåvene begynner det også å bli få av. I en del av tilfellene har en prøvd å tilpasse de gamle låvene til moderne drift. Det krever forandringer så derfor er det ganske sjelden å se en gammel låve intakt.

Vandringshus. Det var ganske vanlig å se vandringshus bak låven i gamle dager. En kan ennå se merker etter vandringshus på låvene rundt omkring. Ellers gikk ofte hestevandringene i friluft.

Selve kromtappen på garden var stabburet. Ofte er stabburet det eldste huset på garden. Det har vært viktig å ta godt vare på. Et gammelt trekk ved stabburet var utkraget annen etasje. Skikken med å ha annen etasjen litt lengre ut enn første etasjen skriver seg fra rokokkotida som skriver seg tilbake fra 16-1700-hundretallet.

Bryggerhusene er veldig karakteristiske og det begynner å bli få igjen av dem.

Til slutt viste Knut Ola eksempler på smie og kjone. Smia var et viktig hus på garden, og gjerne var det noen av gardens folk som smidde redskap for gardsdrifta. Trekull til smia skaffet de med brenning av virke fra egen skog.

Kjona var det huset der malt, korn og lin ble tørket

Lederen i Brandval Historielag takket Knut Ola for et interessant kåseri og hele forsamlingen viste stor interesse for temaet.

Momenter fra årsmeldinga 2008

av Halvor Noer

Tundagen ble arrangert 7. juni. Omkring 250 personer fulgte et variert program med underholdning av Brandval skolemusikk's yngste musikere, Linn Gregussen, ei gruppe fra Brandval skole med en feiende cowboydans. Glåmdal Utstyrs- og Motorhistorisk Forening viste en modell av et sagbruk, Husflidslaget hadde utstilling og Tørmoen Sanitet kunne tilby stauder. Øvrige aktiviteter: Slektsgranskning, presentasjon av gamle bilder, dokumenter og bøker, loppemarked, auksjon, kiosksalg, utlodning og konkurranser. Se referat i Brandvalitten nr. 3 2008.

På Roveruddagen 14. juni samarbeidet Historielaget med Roverud Vel om guiding gjennom "Gamle Roverud". Haavard Noer var guide.

Olsok på Skineb 29. juli ble arrangert av Tunstyret. Harald Nordfjeld og Tor Aarstad bidro med musikk og sang. Det var 25 personer til stede.

Vandring på Foseid og Ramsøyen 16. august. 23 frammøtte fikk en interessant orientering hos Halvard Foseid og Helge Bjerke og kaffe hos Trygve Rotberg. Under vandringen videre til Ramsøyen kunne Odd Nygård og Arne Foss fortelle om denne garden på 400 – 500 mål som ble kjøpt av Brandval kommune på 1920-tallet og delt opp i mange mindre bruk.

Busstur, - "Eidsvoll 1814" – 21. september. Turen gikk først gjennom Vestroa over til Odalen. Ved Sagstua skole var det omvisning i museet, - "Sigurd Hoels barndomshjem". I Eidsvoll-bygningen ga to dyktige guider interessant informasjon, middag i Kafé Standpunkt, Wergeland museet ble besøkt etter middagen. 43 deltakere. Det vises til referat i Brandvalitten nr. 4 2008.

25 års jubileum ble markert med en jubileums-fest den 25. oktober på Lundersæter Samfunnshus med nærmere 80 personer til stede. Reidun Rapstad, Karin Hagen, Per Ruud og Tor Aarstad ble fortjenestefullt tildelt æresmedlemskap. Oberstløytnant Tore Kielland Gransæther holdt et livfullt kåseri om "Styrkenes innkvartering i Brandval etter slaget ved Trangen og operasjonene mot Kongsvingerområdet".

Åse og Rolfs trio spilte til dans. Det vises til referater i Brandvalitten nr. 4 2008.

Julegraut på Skineb 4. desember, arrangert av Husflidslaget og Tunstyret. En hyggelig kveld med 27 personer til stede.

Kveldsåpent har vært gjennomført første torsdag i hver måned med følgende tema:
IT-gruppas arbeid, Norsenterets og innkjøpslagets historie, Kulturminnekart, Agnåaprojektet, Tjæremiler og fangstgroper ved Agnå, IT-gruppas og Arkivgruppas datasatsing, Finnskogutvalgets oppgaver, Historier fra Bergerskogen, - en Lars Karelius-film, Oskar Aamodts gave til Historielaget.

Tirsdagsklubben er kommet for å bli. Rundt 20 personer samles kl. 11.00 siste tirsdag i hver måned der det tas opp flere tema rundt kaffebordet.

Fotogruppa

Ved siden av scanning av bilder fra enkeltmedlemmer, hadde vi fotoutstilling på Bygdetunet på Tundagen. Det viser seg at interessen for gamle bilder holder seg. Gruppa har ansvaret for bildearkivet i historielaget og Historielagets kalender. Det selges ca 1070 kalendere hvert år. Fotogruppa oppfordrer medlemmene til å intervju de eldre i familien om personer og hendinger knyttet til "familiealbumene".

Kulturminnegruppa

Per Skogrand kom med et innspill om å restaurere Breen-dammen. Dette er et interessant prosjekt som gruppa må støtte opp om.

Vestsidegruppa.

Gruppa har arbeidet med vedlikehold og merking av boplassene og stiene. Det arbeides også med å registrere og nedtegne flest mulig opplysninger om boplassene.

Intervjugruppa

Kari Noer har benyttet båndopptageren til en rekke intervju i forbindelse med sine undersøkelser om distriktslege Bull.

Slektgranskingsgruppa

Det har i år blitt avholdt 8 åpne møter på Skineb. Ved et besøk til Solør Slektshistorielag ga Erik Kvesetberg en god informasjon om biblioteket som de har bygd opp.

Arkiv- og vaktmesterkomiteen

Nistuns arkiv er nå registrert inn på Historielagets PC. I 2. etasje i Gammelstun er det laget en utstilling av den testamentariske gaven etter Oskar Aamodt. Notesamlingen er arkivert i Nistun.

IT-gruppa

Det er innkjøpt en PC til Historielagets kontor i Nistun. IT-gruppa har bistått Arkivkomiteen med å legge inn inventarregister på denne PC-en og et register over mottatte noter fra Oskar Aamodt.

Finnskogutvalget

Utvalget er nytt av året. Registrering av kulturminner, intervju med eldre folk og historien rundt de gamle skolene er mulige innsatsområder.

Brandvalitten

Medlemsbladet har i år kommet ut med 4 nummer og i alt 100 sider. Et variert stofftilfang med mange bidragsytere har gjort bladet populært. Dette har medvirket til en stor økning i medlemsantallet – ikke minst blant utflyttede brandvalitter.

Øst-Nor-utvalget

Det er ikke benyttet leid hjelp i år. 9 personer har

deltatt i dugnader og har utført 255 dugnadstimer. Restaureringen av Svalgangsbygningen er nå på det nærmeste fullført utvendig.

Brandvalboka

Etter 13 års arbeid er nå første bind ferdig. Brandvalboka – Finnskogen. Da boka var ferdig, ble salg av boka organisert. Flere av Historielagets medlemmer solgte den samtidig med salg av kalendere. Ivar Paulsen har ledet salget, og det ble solgt 371 bøker innen 31. desember 2008 (pr. 29.01.09 er det solgt 572 bøker).

Bygdetunet på Skineb

Det er gjennomført 2 dugnader, 8. mai og 5. juni (forberedelser til Tundagen). Grishuset er restaurert utvendig med isolasjon og ny panel. Grishuset samt gavl mot vest på Gammelstun ble beiset to ganger. Det er notert 258 dugnadstimer for disse arbeidene.

Økonomiske bidrag er mottatt fra Erik Eriksens bårekonto, Tørmoen Sanitetsforening, Myrer II Sanitetsforening og en jubileumsgave fra Stiftelsen Kvinnemuseet - Museene i Glåmdal – til sammen kr 14 900.

En testamentarisk gave er mottatt etter Oscar Aamodt: 4 trekkspill, diplomer og premier som er stilt ut i en ny Oskar Aamodt-utstilling i Gammelstun. De 1156 notene/noteheftene er arkivert i Nistun.

Medlemmer

Historielaget hadde pr. 31/12-2008 **504** medlemmer. Det er en økning med 91 medlemmer fra 2007.

Har du funnet feil i Brandvalboka – Finnskogen?

Vi er interessert i å få registrert alle feil som oppdages i denne boka. Meld fra – gjerne skriftlig – til en av selgerne eller en i Bygdebokkomiteen om feil som er funnet og hvilken side det står på. Senere vil alle innrapporterte feil bli presentert skriftlig.

Utdrag fra Jan G. Hokaasens referat fra årsmøtet den 19. februar 2009.

Før den offisielle åpningen av årsmøtet fikk møtedeltakerne høre et interessant kåseri av konservator Knut Ola Storbråten, - ”Dokumentasjon og bevaring av kulturminner og kulturlandskap”. Se eget referat.

Jan G Hokaasen f. 1943

34 personer var møtt fram til årsmøtet i Brandval Samfunnshus,

Årsmelding og regnskap

Årsmeldingen ble godkjent med et tillegg om ”Kveldsvandring til Rafjellet 25. april. – Hele 70 personer møtte opp. Festningskommandant major Grethe Øverby orienterte om vardebrenning som varslingsystem og om slagene som fant sted våren 1808. Like etter kl. 22.30 kunne signalraketter, skutt opp fra Vardåsen, ses fra Rafjelltoppen.”

Regnskapet viste et overskudd for Historielagets drift på kr. 36.480,29 og et underskudd for Bygdetunet på kr. 20.494,01. Samlet overskudd for laget ble dermed kr. 15.986,74.

Regnskapet ble enstemmig godkjent og kasserer innrømmet ansvarsfrihet.

Budsjett for Historielaget og Bygdetunet.

Styret v/kasserer la fram et budsjettforslag som viste et overskudd på kr. 26.500,- for Historielaget og et underskudd på kr. 75.500,- for Bygdetunet. Underskuddet er beregnet ut fra behovet for betydelige vedlikeholds- og restaureringsarbeider, samt tilbygg på Nistun.

Budsjettforslaget ble enstemmig godkjent.

Kontingent for 2010.

Etter forslag fra styret ble årlig kontingent satt til kr. 150,- gjeldene fra 2010.

Regnskap Bygdeboka – Finnskogen.

Regnskapet for perioden 1996 – 11/2 2009 viser at kr. 281.200 er mottatt i tilskudd, at forfatterne blir godtgjort for kostnader med kr. 300.800, at trykking av 1.600 bind kom på kr. 255.000, og at det er påløpt andre kostnader på kr. 38.543. Pr. dato er det solgt 573 bøker. Ytterligere 49 bøker må selges før regnskapet er i balanse

Opplegg for Bygdeboka – Hokåsen.

Det ble lagt fram et prospekt for produksjon av neste bygdebok, Brandval Bygdebok – Hokåsen.

Brandval Historielag vil stå som oppdragsgiver og utgiver av boka.

Det opprettes en bygdebokkomite og ei fotogruppe. Rolf Amundsen og Bernt Olav Neskvern fortsetter som forfattere. Bokkomiteen rapporterer til Historielagets styre. Arbeidet kan starte umiddelbart.

- Årsmøtet godkjente dette opplegget.

Virksomhetsplan for 2009.

Styrets forslag til virksomhetsplan ble gjennomgått og enstemmig godkjent.

Det legges fortsatt vekt på et godt samarbeid med skoler, lag og foreninger i Brandval. Tradisjonelle arrangement fortsetter.

Restaurering/vedlikehold av Tunets bygninger vil prioriteres. Utvidelse av møterommet i Nistun fullføres.

Registreringsarbeider vil bli vektlagt.

Det vil bli arbeidet med en hjemmeside for laget.

Arbeidet med ny bygdebok, Brandvalboka – Hokåsen, settes i gang.

Valg - se neste side

Avslutning.

Den nyvalgte lederen, Terje Hauger, takket for tilliten og så fram til å starte arbeidet innen laget.

Halvor overrakte blomstergaver til medlemmer i Bygdebokkomiteen: Ole Johnny Holt, Trygve Myrvold, samt til Ole erik Ruud og Ole Johannes

Østberg for assistanse til Bygdeboka og til Gunhild Øiseth som takket av som leder for Bygdetunet. Medlemmer av Bygdebokkomiteen som ikke var til stede: Arne O. Lunder, Rolf Amundsen Hans Marius Trøseid og Bernt Olav Neskvern, fikk en blomsterhilsen senere. Likedan

Haldis Mo som gikk ut av styret og Esther Sandbæk som gikk ut av Tunestyret. Halvor ble takket med en blomstergave for sin store innsats og gode ledelse av Historielaget gjennom seks år.

Tillitsvalgte i 2009:

Styret:

Leder: Terje Hauger (1 år) ny
Nestleder: Jan Kamphaug (2 år)ny
Kasserer: Ole J. Østberg (1 år)
Sekretær: Jan G. Hokaasen (1 år)
Styremedlem: Anne L. Brøderud (2 år)

Varamedl.: Haavard Noer (1 år)
Magne Bratberg (1 år)
Line Seigerud (1 år) ny

Revisorer: Ole Jonny Holt og
Ole Neskvern.

IT-gruppa: Ole Erik Ruud, leder
Ole J. Østberg

Fotogruppa: Ole Erik Ruud, leder
Sverre Ruud
Birger A. Holtet
Reidun Rapstad

Kulturminne-gruppa: Thor Olsen, leder
Dagfinn Olsen
Rein Johnsen
Berit Torp

Musikkgruppe: Ledig.

Finnskog-gruppe: Paal Øieren, leder
Haldis Mo
Helge Landfastøien

Brandvalitten: Halvor Noer, redaktør
Ruth Ruud
Ole Erik Ruud
Terje Hauger ny
Ole Lunder, annonser

**Representant til Stiftelsen Kvinnemuseet –
Museene i Glåmdals representanskap:**

Styreleder
Vararepresentant.: Leder Bygdetunet

FASTE KOMITEER:

Øst-Nor-Utvalget:

Thore Desserud, leder
Jan G. Hokaasen
Halvor Noer
Gunnar Marius Noer
Ingun Aastebøl

Bygdetunkomite:

Leder: Jens Foseid (1 år) ny
Styremedlemmer: Reidun Staal (2 år) ny
Gunhild Øiseth (2 år)
Kari Nordseth (1 år)
Lars Lundhaug (1 år)

Varamedl.: Per Holen (1 år)
Roger Andersson (1 år)
Ivar Hansen (1 år) ny

**Arkiv og vakt-
mesterkomite:**

Reidun Rapstad, leder
Ivar Paulsen
Laila Holen
Oddbjørn Aarnes ny

Vestsidegruppa:

Rein Johnsen, leder
Kari Bråten
Henry Johnsen
Bjørn Fossum

Turkomite:

Styret

**Slektgransknings-
gruppe:**

Haavard Noer, leder
Ole J. Østberg
Bjørn Thomassen

I Intervjugruppa:

Helge Langen, leder ny
Ruth Ruud

Valgkomite:

Trygve Myrvold (1 år)
Berit Torp (2 år)
Haldis Mo (3 år)

Bygdebokkomite for Hokåsen - ny:

Arne L. Hanestad, leder
Trygve Myrvold
Ole J. Østberg
Øystein Østgaard
Per Helge Lystadmoen

Fotogruppe - Bygdebok for Hokåsen – ny:

Trygve Myrvold, leder,
Ole Erik Ruud,
Thor Olsen
Martin Høgberget

Vi minnes Terje Sternberg

av Halvor Noer

Terje Sternberg var født i Kråkstad 24/11 1925 og døde 1/3 2009.
Terje vokste opp som pleiebarn hos Andrine og Hans Nordby i "Skul'huset" på Hokåsen. Dette var et tidligere skolehus nord for Hofoss Bedehus, der det hadde vært skole på 1800-tallet. Der var det 12 barn fra før og Terje ble lillebror til denne store barneflokk. Han giftet seg med Olaug f. Skaare. De fikk 2 barn og senere ble det 5 barnebarn og 2 oldebarn

Terje gikk på Realskolen da krigen brøt ut. Han viste tidlig interesse for teknikk, så han fikk seg jobb som traktorkjører hos Georg Noer på Kampen og deretter jobb som mekaniker på Johnsrudverkstedet på Roverud. Med bakgrunn i sitt illegale arbeide under krigen fikk han tilbud om å være med på et "Verksmestarekurs" ved Stockholms Tekniska Institut i 1945 og slo til på det. Han var senere landbruksskolelærer på flere skoler - lengst på Melsom landbruksskole og Kalnes landbruksskole.

I 1962 vendte han tilbake til Kongsvinger som bestyrer på Pottfabrikken på Langeland. Etter det var han maskinselger på Felleskjøpet i Kongsvinger.

Hendelser fra krigens dager satte dype spor hos Terje. Som 15-åring fikk han se slagmarken ved Rustad, og senere deltok han i illegalt arbeide blant annet med mottak av flyslipp mot slutten av krigen.

Som pensjonist så han det som en oppgave å få fortalt ungdommen om hendelsene under krigen. Han ble en mye brukt forteller i ungdomsskolen. I Historielaget fortalte han ved flere anledninger fra disse årene og han skrev en rekke artikler i Brandvalitten. I Roverud Avis og Solørboka fikk han også publisert flere artikler.

Terje vil bli savnet i Historielaget for sin gode fortellerevne, gode penn og mange gode vennskap. Det er med ydmykhet og takknemlighet vi ser at innsamlede midler ved begravelsen skal gå til Historielaget. Pengene vil bli brukt til produksjon av en ny Bygdebok for Hokåsen som nå er under arbeide.

Vi føler med Olaug og familien i savnet etter Terje.

Brandvalboka - Finnskogen

Boka tar for seg slektene på alle matrikulerte eiendommer på Brandval Finnskog.

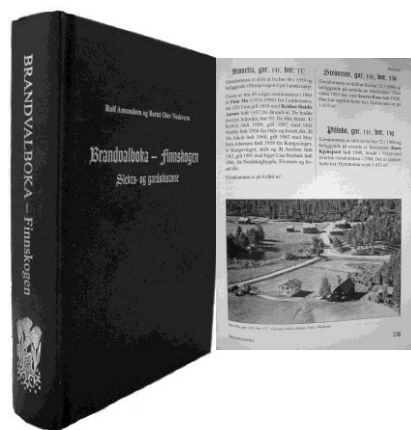
Den er også å få kjøpt på Jokeren-Brandval, Sportshjørnet, Roverud og på Servicekontoret i Kommunen.

Boka er på 650 sider og koster Kr 550.

Boka kan bestilles tilsendt som postpakke direkte fra Brandval Historielag v/ Ivar Paulsen, Nugursvn. 617, 2219 Brandval

E-post: ivar-pau@online.no.

Da kommer porto i tillegg med kr 105.

I Nistun har vi følgende bøker og skrifter til salgs:

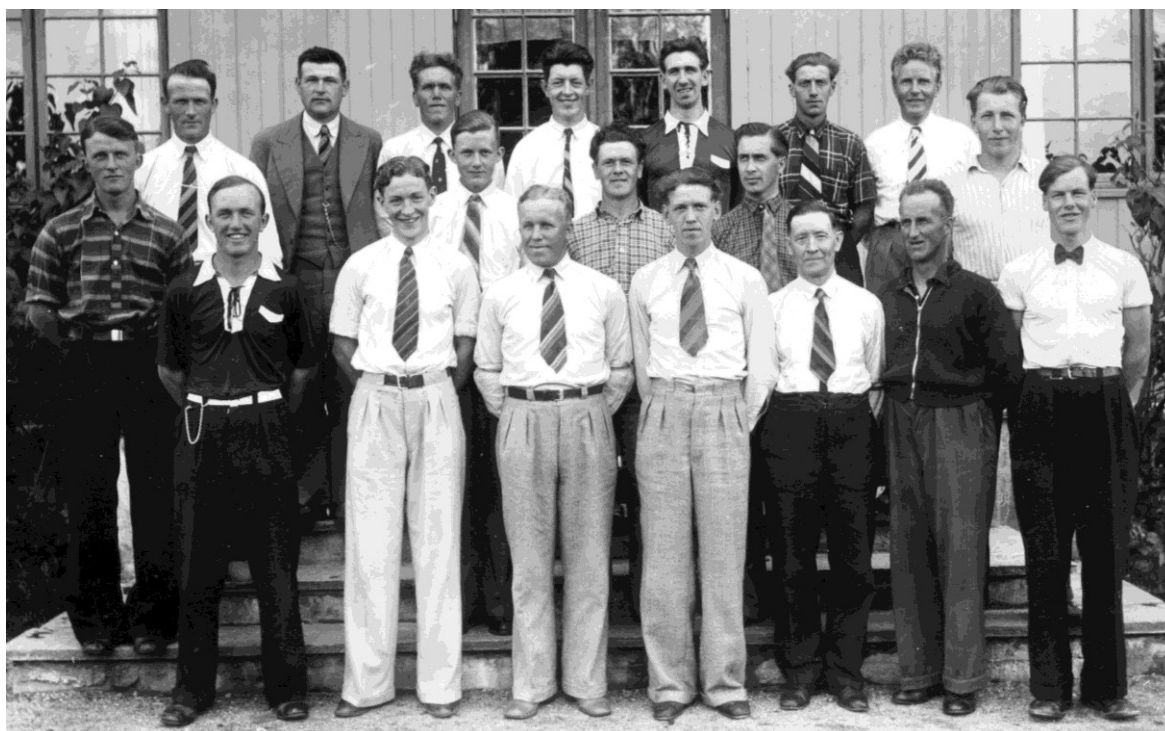
Brandvalboka – Finnskogen		Kr 550
Skogbrukets historie i Kongsvinger		Kr 290
Brandval Kirke 350 år		Kr 200
Gamle Roverud		Kr 330
Brandval og Vinger Bondelag 100 år		Kr 200
Norsenterets historie		Kr 200
Agnåa – Vestmarkas perle		Kr 200
Lovise og Nils Hagen med etterkommere		Kr 30
Brandvalitten	ny	Kr 30
	gammel	Kr 20
Kalendere	ny	Kr 70
	gammel	Kr 20
Kart:		
Tur-og kulturminnekart Eikeberget og Fjøserberget		Kr 50
Jakt- og turkart Kongsvinger Vestside		Kr 50

Kontakt: Ivar Paulsen tlf.: 628 11 186. E-post: ivar-pau@online.no

NB: Brukte gamle Brandvalitter mottas med takk. Selv nr 1 og nr 2 2008 er utsolgt!

Hvem er dette?

Brandval Mannskor først på 40-tallet. Kjenner noen navnene på de ukjente?

Foran fra v: Tor Gjestvang (agronom på Grinder gard), Norvald Strand, Arne Buserud (dirigent), Gunnar Brandvold, Torleif Brandvold, Reidar Brandvold, Einar Foss Brodal

Midtre rekke: Gudbrand Gjestvang (ansatt på Grinder gard som broren Tor), Kaare Kjensmo, ukjent, Ottar Weberg, Ola Mo.

Bakre rekke: Juul Noer, Ole A. Noer, Alf Buserud, Erik Brandvold, ukjent, Trygve Moe, Storberget.

Bildet er utlånt av Aslaug Buserud.

Gamle ord og uttrykk

av Tor Aarstad

Bjønneføtt = plattfot

Bomsete = klosset, ufiks

Drunne = lyd fra kyr som tegn på velvære

Einstøing = noe for seg sjøl

Fessfull = full av tarmluft

Finnsjas = finnes, forekommer

Fælkevond = farlig

Fæta = fedme

Få jevæl på = få lovnad på

Grovskæki = man har gjort det meste, bare pynten er igjen

Hal-milt = ku som er hard å melke

Heimø = smått avfall av høy

Hælvesi = halv-veis

Jeinvæg = snarvei

Klappvilling = velling med melboller

Liggargælinn = høne som vil ruge

Maule = spise bare det beste for eksempel kjøtt uten poteter, el. pålegg uten brød.

Raklefant = upålitelig el. ustabil person

Skrølle = skrape bust av griseslakt

Smeistol = løkke på buksa til å tre belte gjennom

Stuttvøksin = kortvokst

Ujæl = uvane

Åreite = bleig i for eksempel økseskaft

Ordtak

Det er svært gledelig at denne spalta med dialektord har fanget lesernes interesse. Det er som å lage mat som blir spist med god appetitt, eller at folk lytter når du spiller eller synger. Særlig dette med "ukrutt eller ukru" har jeg fått en del forklaringer på. Noen er for så vidt gode, men det er bare det at de faller utenfor sammenheng og logikk.

Terje Pelleruds forslag synes udiskutabelt:

Til overraskelse for mange så har ordet "ukrutt" ikke noe med krutt å gjøre. Ukrutt er faktisk ikke et offisielt norsk ord. Derimot er "ukrutt" en fornorskning av det tyske ordet for ugress; nemlig "unkraut". På tysk finner vi da også ordtakinget "Unkraut vergeht nicht". Rett oversatt betyr det altså: Ugress forsvinner ikke".

Nå har vi nordmenn ikke så lett for å innrømme at noe er umulig, så under oversettelsesprosessen har vi derfor, som vanlig, lagt inn et forbehold. Derfor har vi i den norske varianten lagt inn en viss mulighet for at ugress kan utryddes, selv om det er en utfordring å få det til. Nemlig: "Ugress forgår ikke så lett". Sannsynligvis legges det til grunn at en må være nordmann for å lykkes med dette .... også. Dette er jo helt i tråd med Gros herostratiske utsagn: "Det er typisk norsk å være god".

De nærmeste er de verste, sa tiggeren om lusene. Den fattige mangler mye, den gjerrige mangler alt.

Den late arbeider så han fryser og eter så han svetter.

Stofer etter Trygve Brenna

Trygve Brenna 1881-1973

Søren Haug, iført stråhatten sin, satt en varm sommerdag på en benk ovenfor jordet øst for tunet på Mellom Eik. Trygve kom gjennom åkeren for å slå av en prat.

Du får da itte gå i åker`n, ropte Søren.

Je går itte; je kommer – var svaret han fikk.

TUNDAG PÅ SKINEB**lørdag, den 6. juni 2009 kl 12.00 – kl 16.00**

Åpning med flaggheising. Fanfare og musikk v/Brandval skolemusikk kl 12.00

Opptreden – trekkspillmusikk til ære for Oskar Aamodt:

Øiermoen Trekkspillklubb kl 13.00

Rolf Lennart Legrem spiller – Telma Bekken Lindberg synger kl 14.00

Glåmdal Trekkspillklubb kl 15.00

Premieutdeling og loddtrekning kl 15.50

I Gammelstun: Husflidslagets salgsutstilling, Demonstrasjon av håndarbeider og neverarbeider. Ny Oskar Aamodt-utstilling i 2. etg.

I Nistun: Orientering om slektsgransking, bøker, dokumenter og gamle bilder.

Boksalg: Brandvalboka – Finnskogen, Gamle Roverud med flere.

Bygdekvinnelaget serverer rømmegraut. Kaffesalg og loddsalg. Staudesalg.

Konkurranse: Kaste på stikka, hesteskokasting, dart og gåing på stylter.

Loppemarked. Lopper kan leveres Gunhild Øiseth tlf 628 19 890. NB: Ikke klær!

Kveldsåpent på Skineb**Første torsdag hver måned fra kl 18.00 til kl 20.00 +****Torsdag 7. mai** Tema: Ryddedugnad på Tunet og scanning av gamle bilder

Verter: Tunstyret og Ole Erik

Torsdag 4. juni Tema: Dugnad før Tundagen

Verter: Tunstyret

Torsdag 2. juli Ikke møte**Torsdag 6. august** Tema: Flyktningeruter i Brandval

Verter: Styret v/Terje

Torsdag 3. september Tema: Fotogrupperas kveld

Verter: Fotogruppa v/Ole Erik

Tirsdagsklubben møtes på Skineb

siste tirsdagen i måneden kl 11.00 – 26. mai, 25. august og 29. september

Slektsgranskingsgruppa har åpne møter på Skineb

andre tirsdag i måneden fra kl 18.00 - 8.september, 13. oktober, 10. november, 8. desember.

Grendetur til "Breenmølla", Neskverndammen og Overåsberget**søndag 2. august** kl 11.00. Det blir kafferast underveis. Frammøte ved Breenmølla..**Olsok på Skineb**Vi feirer Olsok på Brandval Bygdetun onsdag **29. juli** fra kl 18.00.

Ta med egen matkurv og gjerne et instrument.

Busstur til Glomdalsmuseet og Trysil søndag 27. september

Påmelding til Anne-Lise Brøderud tlf. 628 26 990 innen 15. september. Ved fulltegning før påmeldingsfrist har medlemmer med ledsagere fortrinnsrett. Se annonse i neste nr.